Sektorbeskrivning för områden av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

NATUR VÅRDS VERKET

Havs och Vatten myndigheten

Innehåll

INLEDNING 3
Sektorbeskrivningens innehåll och syfte 3
Vad är riksintresse friluftsliv? 3
Begrepp och definitioner 5

FRILUFTSLIV I SVERIGE 7
Friluftsliv 7
Friluftslivets värden 8
Friluftslivsutövande i Sverige 8
Nationella mål, planer och program 9
Konventioner och internationella överenskommelser 10

FRILUFTSLIVETS AREELLA MARK- OCH VATTENANSPRÅK 12
Dagens riksintresseanspråk 12
Framtida mark- och vattenanspråk 13
Synergier och konflikter 14

KRITERIER FÖR RIKSINTRESSEN 16
Boverkets generella kriterier 16
Kriterier för utpekande av riksintresse friluftsliv 16

ROLLER OCH ANSVAR 18
Ansvarsfördelning inom riksintressesystemet 18
Delat ansvar och samverkan om riksintresse friluftsliv 18
Länsstyrelsernas roll 19
Andra aktörer i riksintressesystemet 20

PROCESS FÖR ATT HÅLLA ANSPRÅKEN AKTUELLA 21
Process för aktualisering 2025-2029 21
Indelning av anspråken i grupper 23
Nationellt urval 24

TILLGÄNGLIGA DATA 26
Tillgängliggörande av data 26
Nationell samverkan 26
Öppna data 26

BILAGA 1- FÖRSLAG TILL AKTUALISERING AV OMRÅDEN FÖRDELADE PER LÄN, ÅR OCH BEDÖMD AKTUALITET 27

Inledning

Sektorbeskrivningens innehåll och syfte

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har gemensamt tagit fram sektorbeskrivningen för riksintresse friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Sektorbeskrivningen följer Boverkets vägledning till nationella myndigheter från 2017.[1]

Syftet med beskrivningen är att beskriva grunden för statens anspråk på områden av riksintresse för friluftsliv, att presentera kriterierna för riksintresseanspråken och att beskriva de areella anspråken samt ge en överblick över friluftslivet i Sverige och relevanta nationella och internationella mål och planer. Syftet är också att redogöra för hur underlagen om riksintressen, geografiska avgränsningar och värdebeskrivningar, ska hållas aktuella och tillgängliga samt hur en nationell överblick över områdena säkerställs.

Sektorbeskrivningens aktualitet ses över minst vart åttonde år.

Målgruppen för sektorbeskrivningen är de som arbetar med riksintressen på nationella myndigheter, länsstyrelser samt regioner och kommuner. Sektorbeskrivningen kan även vara till nytta för andra aktörer inom planering och prövning där miljöbalkens 3:e och 4:e kapitel ska tillämpas.

Vad är riksintresse friluftsliv?

Bestämmelserna om riksintressen i miljöbalkens 3 och 4 kapitel (1998:808) syftar till att främja en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt[2]. Bestämmelserna ska tillämpas vid beslut som rör ändrad användning av mark- och vatten-resurserna.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark och vatten ansvariga för att, inom sina respektive ansvarsområden, lämna uppgifter om områden av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

[1] vagledning-for-riksintressemyndigheter.pdf (boverket.se) (PM daterad 2017-02-17, dnr 3190/2014).

[2] jämför propositionen 1985/86:3 sidan 17

3 kap. 6 § Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

Nedan ges en kort introduktion till friluftsliv som allmänt intresse och vad som kännetecknar riksintresse för friluftsliv.

Friluftsliv definieras ofta som vistelse utomhus i natur och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling[3]. Friluftsliv kan utövas i alla typer av landskap. De områden som pekas ut som riksintressanta för friluftslivet är sådana som har särskilt goda förutsättningar för upplevelser eller aktiviteter och det finns få motsvarigheter till dem i landet. De kan vara attraktiva för många människor från hela landet eller från utlandet. Landskapet kan ha en särprägel som är attraktivt för friluftslivet och som endast finns på en eller ett fåtal platser i landet. Områden som världsarv och biosfärsområden är ofta riksintressanta för friluftslivet och de behövs också för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden.

Riksintresseområdena är också tillgängliga för allmänheten och de kan besökas ofta och mycket av människor från hela eller en stor del av landet eller vara attraktiva för besökare från andra länder. Det är attraktiviteten och besökspotentialen som är viktig att fånga och inte hur många som verkligen besöker området. Eftersom det finns en stor variation i både landskapstyper och friluftslivsaktiviteter så har områdena som pekas ut olika karaktär. Det som är gemensamt är att det behöver tas hänsyn till dem i planering och prövning så att förutsättningarna för friluftsliv i dessa områden kan bevaras långsiktigt.

För att erbjuda ett friluftsliv för alla och där alla människor kan utöva friluftsliv och få fysisk aktivitet och/eller återhämtning ofta, behövs också tillgängliga områden i nära anslutning till bostaden, arbetsplatsen eller skolan vilket nämns i första stycket i 3 kap. 6 § miljöbalken. Kommunal och regional planering har en stor betydelse för att beakta behovet av grönområden i och i närheten av tätorter[4].

Mer om vad ett riksintresse är kan du läsa i Boverkets vägledning i Kunskapsbanken[5].

[3] SFS 2010:2008 Förordning om statsbidrag till friluftsorganisationer

[4] Framtidens friluftsliv prop. 2009/10:238

[5] Vad är ett riksintresse? - PBL kunskapsbanken - Boverket

Denna sektorbeskrivning omfattar inte riksintressen enligt miljöbalkens 4:e kapitel.

Information- riksintressen enligt 4 kap. 2 § miljöbalken
I 4 kap. miljöbalken har riksdagen direkt i lagen angett ett antal geografiska områden som är av riksintresse. I 2 § pekas områden ut där turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Områdena, som i de flesta fall är stora, har pekats ut i sin helhet med hänsyn till de stora natur- och kulturvärden som finns där. Naturvårdsverket har i uppföljningen av friluftslivsmålen föreslagit ett regeringsuppdrag till länsstyrelserna att komplettera och uppdatera eller ta fram värdebeskrivningar för områden utpekade för rörligt friluftsliv i 4 kap. 2 § miljöbalken[6]. Havs- och vattenmyndigheten har presenterat liknande förslag i det sammanfattande yttrandet tillhörande förslag till havsplaner 2025.

Begrepp och definitioner

De mest frekvent använda begrepp och definitioner om riksintressen och friluftsliv presenteras nedan. Fler presenteras på Boverkets webbplats i framförallt

- vagledning-for-riksintressemyndigheter.pdf (boverket.se)
- sida 12 i rapporten *Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse Boverkets regeringsuppdrag att samordna fem myndigheters översyn av riksintresseanspråk*[7]

Aktualisering: Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ska enligt förordning (1998:896) om hushållning med mark och vatten vid behov eller åtminstone vart åttonde år se till att bedömningen av de områden som är av riksintresse är aktuell

Friluftsliv: vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling.

Hushållningsförordningen: förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden.

Kriterier: preciserade krav för att ett område ska bedömas vara av riksintresse.

Kulturmiljö: avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region[8].

MB: miljöbalken (1998:808).

[6] Uppföljningen av friluftslivsmålen 2023

[7] Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse (boverket.se)

[8] Definition av kulturarv och kulturmiljö | Riksantikvarieämbetet (raa.se)

Nationellt urval: Det nationella urvalet syftar till att säkerställa att de områden som är angivna som anspråk verkligen är riksintressanta utifrån ett samlat nationellt perspektiv

Naturmiljö: Begreppet naturmiljön bör tolkas vidsträckt och kan omfatta allt från ett enskilt särskilt skyddsvärt träd till landskapsbilden. Naturmiljön bör innefatta berggrund, jordlager och dess ytformer, yt- och grundvatten, sjöbottnar, olika naturmiljöer på land och i vatten, samt växter, djur och andra organismer över och under mark- och vattenytan. Naturmiljön bör omfatta all natur, inte endast värdefull eller orörd natur, och bör således även omfatta naturmiljön i tätortsnära områden.[9]

Naturturism: omfattar människors aktiviteter när de vistas i naturområden utanför sin vanliga omgivning.

Organiserat friluftsliv: organiserade grupper som utövar friluftsliv, kan vara privat grupp, ideell förening, företag, skola eller omsorg.

Rekreation: rekreation används ofta synonymt till friluftsliv.

Riksintresseanspråk: anspråk på riksintressen som respektive ansvarig myndighet beslutar om. Bestämmelserna om riksintressen i miljöbalken ska tillämpas vid beslut som rör ändrad användning av mark- och vattenresurserna enligt flera andra lagar. Det är först när det fattas ett beslut enligt någon av de lagarna som det avgörs att ett område verkligen är av riksintresse.

Rörligt friluftsliv: begrepp som används i 4 kap. miljöbalken för att beskriva de friluftslivsvärden som särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön i de geografiskt avgränsade hushållningsbestämmelserna.

Stödkriterier: exempel på sådant som utgör värdena inom ett riksintresseområde. Stödkriterierna utgör därmed ytterligare vägledning i bedömningen om ett område är av riksintresse för friluftsliv. Stödkriterierna beskrivs och utvecklas i värdebeskrivningarna.

Värdebeskrivning: Beskrivning av värden och egenskaper som motiverar att ett område bedöms vara av riksintresse. Det finns en värdebeskrivning för varje riksintresseområde.

[9] Samråd vid ändring av naturmiljön (naturvardsverket.se)

Friluftsliv i Sverige

Friluftsliv

Friluftsliv definieras ofta som ***utevistelse i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling***[10]. Definitionen på turism är ***människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syfte***n[11].

Friluftsliv bygger i grunden på ett möte mellan människa och natur. Med natur avser vi både natur- och kulturmiljön, natur- och kulturlandskapet samt både land- och vattenmiljöer.

Allemansrätten är en grund för friluftslivet och övriga grundförutsättningar är tillgång och tillgänglighet till och i områden samt områdenas kvalitet. Friluftsliv kan dock utövas utan allemansrätten som grund exempelvis vid jakt, fiske och motoriserat friluftsliv som elcykel, skoter etc. och regleras då i särskild lagstiftning.

Friluftslivsaktiviteter kan vara allt från promenader till klippklättring. De vanligaste aktiviteterna som utövas är ”tagit nöjes- och motionspromenader” samt ”varit ute i skog och mark för att få en naturupplevelse”[12]. Under pandemin 2020–2022 fick friluftslivet en större roll för många människor och särskilt den vardagsnära naturen blev viktig. Under åren har det skett en utveckling av aktiviteter och mer krävande aktiviteter som t ex kajakpaddling, avancerad skidåkning och klippklättring har blivit vanligare. Friluftsliv kan gränsa till idrottsutövande men skillnaden är dock att det inte finns något tävlingsmoment i friluftsutövandet, utom möjligtvis mot sig själv. För vissa människor är själva aktiviteten motivet för upplevelsen och för andra är själva vistelsen i landskapet motivet och källan till välbefinnande och rekreation. Sveriges olika landskapstyper erbjuder många olika upplevelsevärden. Upplevelsevärden i ett område kan vara tystnad eller god ljudkvalitet där bara naturens ljud hörs. Orördhet och frånvaro av exploateringar erbjuder också ett rofyllt friluftsliv och goda möjligheter till återhämtning. Möjlighet till utblickar över orört landskap och fria horisonter eller möjlighet att nå en hög punkt och få en utblick över omgivningarna är också upplevelsevärden liksom variationsrika, omväxlande, intresseväckande och höga natur- och kulturvärden.

Friluftsliv är något som alla ska ha möjlighet att utöva. Den tätortsnära naturen har särskilt stor betydelse för den vardagliga rekreationen och möjlighet till friluftsliv i närmiljön och det är också där de flesta naturbesök sker. Här har kommunal och regional planering en stor betydelse. Vid översynen av riksintressena som

[10] SFS 2010:2008 Förordning om statsbidrag till friluftsorganisationer

[11] Turismens begrepp - Tillväxtverket

[12] Uppföljning av friluftsmålen 2023

påbörjades 2012 fick storstadslänen peka ut områden som var tätortsnära om de också uppfyllde övriga kriterier.

Att vissa friluftslivsområden har en god tillgänglighet möjliggör för människor som av olika anledningar har större svårigheter att ta sig ut i naturen. Den pedagogiska betydelsen som naturvistelser fyller är oerhört viktig för barn och ungdomar. Barn och äldre personer har lättare att nå naturområden som finns i närheten av hemmet. Faktorer som transporter till och från området, tillgänglighet till information, leder, rastplatser, möjlighet till samvaro och friluftsutövarens egna resurser kan ha betydelse för friluftslivsutövandet. Det är också viktigt att det finns områden med mindre tillgänglighetsgrad för de som vill ha naturupplevelser i mer orörda landskap utan anordningar.

Friluftslivets värden

Friluftsliv bidrar till välbefinnande och fysisk och psykisk hälsa. Det kan också bidra till en förståelse och känsla för naturen och en social gemenskap.

Natur- och kulturområden för friluftsliv bidrar till kulturella ekosystemtjänster, immateriella funktioner som naturen tillhandahåller. Exempel på det är olika upplevelsevärden, estetiska värden och dess betydelse för människors hälsa, identitet och tillhörighet. Förekomst av grönska och vistelse i naturen kan bidra till fysisk och psykisk hälsa, kunskap om natur och kultur, inspiration och social interaktion genom aktiviteter och att mötesplatser skapas. Landskapets attraktiva miljöer bidrar till lokal identitet och är en del av kulturarvet.

En del av friluftslivet är organiserat genom ideell verksamhet eller genom naturturismföretag. Friluftsliv kan också bidra till regional utveckling bland annat genom turismen. Eftersom riksintresseområdena har särskilt goda förutsättningar för friluftsliv och det finns få motsvarigheteter både nationellt och internationellt är många av dem av stort intresse för turismen.

Friluftslivsutövande i Sverige

Den senaste statistiken för friluftslivsutövandet visar att det bostadsnära friluftslivet fortsatt är det vanligaste friluftslivet. Friluftsliv i Sverige utövas vanligtvis inom bebyggda områden, i skogen eller i anslutning till vatten[13]. I stort har friluftslivsutövandet varit relativt stabilt de senaste trettio åren, men andelen av befolkningen som uppger att de är ute i naturen mycket ofta eller ganska ofta på helger respektive vardagar har ökat något för 2018–2021. Barns vistelse i naturen under vardagar har dock minskat enligt folkhälsoenkäten för barn[14].

[13] Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2023 (naturvardsverket.se)

[14] Fakta om nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?" — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)

Den svenska naturen är en av de starkaste reseanledningarna för turister både till och i Sverige. Enligt Visit Swedens senaste trendspaning efterfrågar turisterna autencitet, välbefinnande och hållbarhet, vilket gör att naturupplevelser och friluftsliv är efterfrågade upplevelser under vistelse i Sverige.[15]

Nationella mål, planer och program

Friluftspolitiska mål

Det övergripande målet för den nationella friluftslivspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. År 2012 fastställdes tio mål för friluftslivspolitikens genomförande. De tio friluftslivsmålen handlar om att förbättra förutsättningarna för friluftslivsutövandet i Sverige. Vart och ett av dessa bidrar på olika sätt till det övergripande målet.

I bilden nedan listas de10 målen samt bedömd utvecklingsriktning från uppföljningen 2023:

- 1: Tillgänglig natur för alla
- 2: Starkt engagemang och samverkan
- 3: Allemansrätten
- 4: Tillgång till natur för friluftsliv
- 5: Attraktiv tätortsnära natur
- 6: Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling* (följs ej upp)
- 7: Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- 8: Ett rikt friluftsliv i skolan
- 9: Friluftsliv för god folkhälsa
- 10:God kunskap om friluftslivet

Tillgång till natur för friluftsliv är en av de tre viktigaste grundförutsättningar för friluftslivet. De andra är tillgänglighet i och till områden samt kvalitet.

Område av riksintresse för friluftsliv nämns särskilt i mål 4, tillgång till natur för friluftsliv där den första preciseringen lyder ”*Antalet områden av lokalt, regionalt och nationellt intresse för friluftsliv som är kända och kartlagda med värdebeskrivningar ökar”*. Naturvårdsverkets tolkning är att områden av nationellt intresse motsvarar riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § samt 4 kap. 2 § miljöbalken. De har olika grad av tillgänglighet men utmärkande är att de alla har stora upplevelsevärden.

Miljömål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och

[15] Visit Sweden. Naturturism (visitsweden.com)

hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Av de 16 miljökvalitetsmålen är det flera mål som har preciseringar kopplade till friluftsliv[16], tillgång till natur för friluftsliv, tillgängligheten samt områdenas kvalitet för friluftsliv. Exempel på kvalitetsaspekter är exempelvis ljudnivå och minimerad påverkan från buller.

Ett rikt odlingslandskap: Odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor.

God bebyggd miljö: Det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.

Levande sjöar och vattendrag: Strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Levande skogar: Skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Myllrande våtmarker: Våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Ett rikt djur och växtliv: Tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan.

Storslagen fjällmiljö: Fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Hav i balans samt levande kust och skärgård: Havs-, kust- och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Andra nationella mål

Friluftsliv bidrar positivt till folkhälsa och de folkhälsopolitiska målen. Friluftsliv och naturturism kan också bidra till regional utveckling, de näringspolitiska målen samt målen för regional utveckling.

Konventioner och internationella överenskommelser

Världsarvskonventionen

Sverige skrev under Unescos konvention om skydd för världens kultur och naturarv (världsarvskonventionen) 1985. Världsarvskonventionen har inte införts i Sverige genom särskilda lagbestämmelser utan skydd och förvaltning sker genom befintligt regelverk bland annat miljöbalken.

I Sverige finns 15 områden på Unescos världsarvslista. Vissa av dem är också av riksintresse för friluftslivet för att de har höga och intresseväckande natur- och

[16] Sveriges miljömål (sverigesmiljomal.se)

kulturvärden och höga upplevelsevärden. Dessa områden är bland annat Höga kusten i Västernorrlands län, Laponia i Norrbottens län och jordbrukslandskapet södra Öland i Kalmar län.

Unesco globala geoparker

Unesco utser geoparker som är områden med ett geologiskt arv av internationell betydelse. I Sverige finns en global geopark, Platåbergens geopark, i området kring Skövde och Skara i Västra Götalands län. Delar av området är också utpekat som riksintresse för friluftsliv.

Biosfärsområden

Unesco utser biosfärområden efter nominering från medlemsländerna. Biosfärområden är modellområden för hållbar utveckling. Ansökningarna måste följa de mål och riktlinjer för biosfärområden som fastställts av Unesco. I Sverige finns sju biosfärsområden; Älvlandskapet - Nedre Dalälven, Vindelälven-Juhtatdahka, Voxnadalen, Blekinge arkipelag, Kristiansstad vattenrike, Östra Vätterbranterna och Vänerskärgården med Kinnekulle som alla har värden för friluftslivet och överlappar med ett eller flera riksintresseanspråk för friluftslivet.

Agenda 2030

Agenda 2030 antogs av FN:s generalförsamling 2015, och innehåller 17 globala mål för en hållbar utveckling – ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Friluftsliv och tillgång till natur för människors hälsa, fysisk och psykisk hälsa, och friluftsliv finns bland annat i följande mål:

Mål 11 om hållbara städer och samhällen har delmål som berör människors möjlighet till friluftsliv:

Delmål 7 om att skapa säkra och inkluderande grönområden för alla. Indikatorn som är kopplad till mål har fokus på säkerhet och trygghet och hur många som utsatts av fysisk eller sexuella trakasserier på offentliga platser.

Delmål 4 om att skydda världens kultur och naturarv[17].

[17] Mål 11: Hållbara städer och samhällen - Globala målen (globalamalen.se)

Friluftslivets areella mark- och vattenanspråk

Dagens riksintresseanspråk

I nuläget finns 336 riksintresseanspråk för friluftslivet spridda över hela landet. Västra Götalands län har flest antal områden, 63 stycken, medan Kronobergs län med sina fyra områden har det lägsta antalet. Den största arealen riksintresseanspråk finns i Norrbottens län med dess stora fjällområden och den minsta arealen utpekade områden finns i Jönköpings län. Totalt är 116 614 km^2 land- och vattenyta utpekade som riksintresseanspråk för friluftsliv. Arealen fördelar sig på olika typer av markslag. De största arealerna finns i fjällområdet (53%) därefter följer hav (14%) och barrskogsområden (13%).

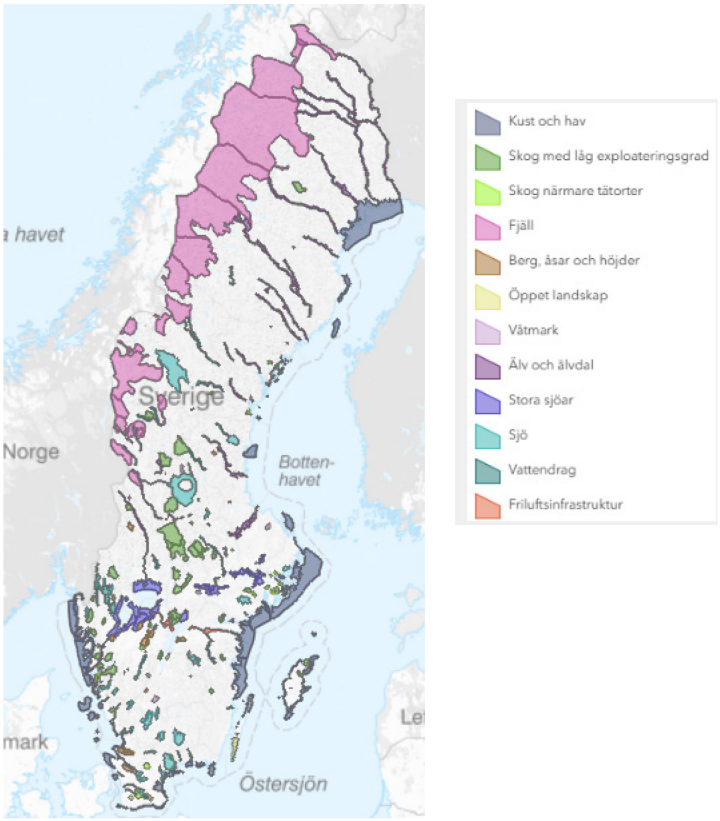

Under hösten 2024 har samtliga länsstyrelser svarat på en enkät om de bedömer att länets riksintresseanspråk är aktuella i sin helhet, i delar eller inte aktuella. Även ”vet ej” fanns som ett svarsalternativ. Enkätresultatet visar att huvuddelen av anspråken är aktuella i sin helhet eller i delar. De anspråk som ingår i kategorin ”*aktuella i delar*” saknar ofta aktuella uppgifter om nya beslutade naturreservat samt att beskrivningen av upplevelsevärdena kan utvecklas.

Framtida mark- och vattenanspråk

Vardagsnära natur

Uppföljningen av de friluftspolitiska målen 2023 visar på negativ utvecklingsriktning för målen om attraktiv tätortsnära natur och tillgänglig natur samt neutral utvecklingsriktning för målet om tillgång till natur för friluftsliv. Naturområden i och nära tätorter är generellt de som används ofta och mycket och som kan bidra till ett hållbart friluftsliv eftersom de kan nås med gång-, cykel- eller kollektivtrafik samt bidra positivt till folkhälsan. Urbanisering, förtätning och stadsutveckling har minskat tillgången till tätortsnära natur, vilket kan se olika ut i olika delar av landet. Behovet av att långsiktigt se till alla människors tillgång till tillgänglig natur och levande och attraktiva städer, samt behovet av hälsofrämjande levnadsmiljöer, kan leda till framtida anspråk för friluftsliv.

Områden med låg grad av påverkan

Bullerfria områden, där endast naturens ljud hörs, är av stort värde för att få rofyllda upplevelser i natur- och kulturlandskapet. Visit Swedens trendspaning inom området naturturism visar ett det finns en efterfrågan på naturupplevelser som en källa till hälsa där tysta områden har en betydelse. Under 2024 genomfördes en nationell kartläggning av tysta områden i landet som ska användas vid aktualiseringen av befintliga riksintresseområden och som kan ge underlag för bedömning av behov av framtida anspråk.

Planering för vindkraftsutbyggnad pågår på många platser i landet. Gällande regler för hinderbelysning medför att vindkraftverken måste utsända blinkande ljus vilket bidrar till ljusföroreningar i landskapet och minskade möjligheter att uppleva stjärnhimmel och norrsken. Liksom för tysta områden kan det i framtiden bli ett större behov att bevara de områden som inte är påverkade av artificiellt ljus. Vindkraft och andra storskaliga exploateringar har också en påverkan på landskapsbilden och möjligheten till utblickar över obruten horisont. Sådana vyer kan bli alltmer ovanliga i framtiden och därmed skapa ett behov av att bevara några sådana områden runt landets kust och i inlandet.

Ett förändrat klimat

Klimatförändringarna kan leda till ett större behov av klimatanpassning för att vissa områden ska vara tillgängliga för friluftslivet. Klimatförändringar som till exempel stigande havsnivåer eller minskade snötäckta områden kan också leda till att andra områden än de som är utpekade idag är aktuella som riksintresseanspråk. Klimatförändringar i andra delar av världen kan också påverka attraktiviteten för svenska friluftslivsområden för både utländska och inhemska besökare.

Infrastruktur för friluftsliv

Det pågår strategiska insatser för att stärka infrastrukturen för friluftsliv, bland annat leder för vandring och cykling där staten inte är huvudman samt leder i

fjällen inom det statliga lednätet. På sikt kan insatserna kring leder leda till att det blir fler områden, med en förbättrad infrastruktur för friluftslivet och som omfattar besöksvärda platser, som uppfyller kriterierna för att pekas ut som riksintresseanspråk.

Synergier och konflikter

Nedan beskrivs ett urval av synergier och konflikter mellan friluftslivet och annan mark- och vattenanvändning. De redovisade synergierna bidrar till friluftslivets både bevarande och utveckling medan konfliktområdena på olika sätt kan försvåra ett framtida friluftsliv.

Synergier

De senaste åren har flera nationella och regionala cykelleder för rekreation och turism tillkommit samt statliga satsningar på ledinfrastruktur för vandring. Under våren 2023 fanns det sju nationella cykelleder främst i södra och sydvästra Sverige samt fem regionala leder. Cykellederna är en tillgång för friluftsliv och kan också möjliggöra för andra friluftsaktiviteter än cykling vid olika besöksmål och målpunkter och det finns stora synergier att planera för friluftsliv i anslutning till cykellederna.

Tillväxtverket har delat ut projektmedel för anläggning av leder för vandring och Naturvårdsverket har bland annat delat ut bidrag för organisering kring vandringsleder. Satsningarna bidrar till friluftsliv på många olika sätt. Till 2025 fick länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland samt Naturvårdsverket uppdrag att öka ambitionen för leder i fjällen inom bland annat skötsel, besöksförvaltning och säkerhet. Uppdraget kan leda till förändringar i ledsystemet, ökad förvaltning och förbättrad tillgänglighet vilket syftar till att öka förutsättningarna för friluftsliv för fler.

Strandskyddet enligt miljöbalken bidrar starkt till allmänhetens möjlighet för friluftsliv både i vatten och vid kusten och stränder, vilka upplevs som attraktiva friluftslivsområden. Ett minskat strandskydd skulle innebära sämre förutsättningar för tillgång till attraktiva områden för friluftsliv.

Det finns också annan skyddad natur som bidrar till synergier med friluftsliv. EU:s strategi om biologisk mångfald 2030 kan innebära ett stärkt områdesskydd som kan öka förutsättningarna för tillgång till friluftslivsområden av god kvalitet. Likaså kan den nationella naturrestaureringsplanen enligt naturrestaureringslagen innebära bland annat mer gröna urbana miljöer.

Konflikter

Några aktuella konfliktområden och motstående intressen med friluftsliv nämns nedan.

Allemansrätten är en grundförutsättning för friluftsliv. Om allemansrätten ifrågasätts kan förutsättningarna för friluftsliv för alla försämras. Under 2023 har

en översiktlig kartläggning genomförts av var det finns betalleder för vandring och cykling i landskapet och Naturvårdsverket konstaterar att antalet ökar vilket kan påverka allemansrätten på sikt, samt en jämlik tillgång till natur.

Under covidpandemin noterades högt besökstryck i vissa hot-spot områden runt om i landet, vilket ledde till upplevelser av ökad nedskräpning, slitage av natur och ökade konflikter med markägare. Dessutom har konflikter mellan olika friluftslivsaktiviteter exempelvis mellan cykling och vandring uppmärksammats. Dessa konflikter kan hanteras genom olika metoder och verktyg inom ramen för besöksförvaltning, exempelvis kanalisering, zonering av områden och naturvägledning. Renskötsel kan vara både en synergi och en konflikt med friluftslivet. I vissa fjällområden har det uppmärksammats att friluftslivet kan störa renarna.

Klimatförändringarna kan påverka friluftslivet dels genom förändrade besöksströmmar nationellt och internationellt och en efterfrågan på andra områden då exempelvis snöförhållandena ändras eller ökad risk för översvämningar. Klimatförändringarna kan också påverka landskapet, exempelvis ökad risk för skogsskador och bränder eller översvämning eller torka. Anordningar för friluftsliv kan också påverkas exempelvis att leder måste anpassas till ett förändrat klimat.

Förändrad markanvändning och exploateringstryck kan innebära konflikter med friluftslivets förutsättningar. I många fall kan friluftslivet och andra intressen samexistera, om det är möjligt beror bland annat på vilka upplevelsevärden det finns just på den platsen. Vindkraftverk kan påverka förutsättningarna direkt genom intrång i mark- eller vattenområden och indirekt genom ljud och ljus som kan påverka negativt i områden där de huvudsakliga värdena är upplevelsen av ett orört och tyst landskap. Etablering av gruvor och andra större industrianläggningar, utökad försvarsverksamhet samt förtätning och utveckling av tätorter kan minska tillgången till natur- och kulturområden för friluftsliv. Minskad tillgång till tätortsnära natur kan också innebära att fler människor måste utnyttja samma grönyta, vilket kan leda till exempel trängsel och slitage. Lättnader i strandskyddslagstiftningen riskerar att kraftigt minska människors möjligheter att utnyttja de för friluftslivet värdefulla kust- och vattenområden. Även om friluftslivet utövas på land så visar forskning att närhet till vatten förhöjer upplevelsen[18].

[18] Friluftsliv och mångbruk - Mål och utvecklingsbehov för skogens sociala värden

Kriterier för riksintressen

Boverkets generella kriterier

Utifrån lagstiftningen med tillhörande förarbeten bedömer Boverket att följande kan ligga till grund för riksintressearbetet. För att ett område ska vara av riksintresse ska beslutet grundas på en nationell bedömning och det ska vara väl dokumenterat att området uppfyller något av följande kriterier[19]:

1. området hyser värden av stor nationell vikt
2. området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
3. området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer

Kriterier för utpekande av riksintresse friluftsliv

Områden som pekas ut som riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska uppfylla kriterierna nedan. Huvudkriterier A-C ska alltid vara uppfyllda. Huvudkriterium D kan vara uppfyllt för vissa områden.

För huvudkriterierna A och B finns stödkriterier som ska beskriva ett områdes värden respektive uppfyllas. Stödkriterierna utgör därmed ytterligare vägledning i bedömningen om ett område är av riksintresse för friluftsliv. Stödkriterierna beskrivs och utvecklas i värdebeskrivningarna. För huvudkriterierna C och D finns en beskrivande text att ta vägledning i.

Huvudkriterium A - Natur- och kulturområden som har särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser och/eller friluftsaktiviteter.

Ett eller flera av följande stödkriterier ska beskriva de särskilt goda förutsättningarna för berikande upplevelser och/eller friluftsaktiviteter:

- Intresseväckande naturvärden och landskap
- Intresseväckande kulturvärden
- Orördhet och stillhet, frånvaro av ingrepp i landskapet
- Tysta områden eller områden med låg ljudnivå / god ljudkvalitet
- Landskap med möjlighet till tilltalande perspektiv och utblickar över orört, landskap och vatten

[19] Boverkets vagledning-for-riksintressemyndigheter.pdf

- Utsiktspunkter, möjlighet till utblickar över (alla typer av) landskap och vatten
- Omväxling och variation i landskapet
- Utmärkande landskap för en viss region, särprägel med få motsvarigheter i landet
- Särskilt goda naturgivna förutsättningar för särskilda friluftslivsaktiviteter
- Område med omfattande eller särskilda anordningar för friluftsliv för tillgänglighet och för berikande upplevelser
- Förekomst av sammanhängande gröna stråk, gröna kilar.

Huvudkriterium B - Natur- och kulturområden som är tillgängliga för allmänheten

Följande stödkriterier ska vara uppfyllda:

- Inga eller små inskränkningar i allemansrätten.
- Inga omfattande hinder för områdets användning för friluftsliv.
- Tillgänglighet till området och möjlighet att vistas i eller i anslutning till området.

Huvudkriterium C - Natur- och kulturområden som är, eller har stor potential att vara, attraktiva för besökare från en stor del av landet eller utlandet.

Riksintresseområdena har värden som är attraktiva för besökare från en stor del av landet eller utlandet. Det behöver inte finnas en etablerad turism i området idag och antalet besökare behöver inte vara känt, eftersom det är områdets värden som är det intressanta. Områdets/landskapets värden är så höga att det finns en potential att det kan bli ett betydande besöksmål. Det finns få motsvarigheter till det aktuella området nationellt och det kan också finnas få motsvarigheter internationellt.

Huvudkriterium D - Natur- och kulturområden som kan besökas av många och ofta.

Områden som har särskilt goda förutsättningar för friluftsliv, naturgivna eller genom anordningar, och som har stor betydelse för en stor andel människor i regionen. Andelen människor ska ses i relation till ett nationellt perspektiv, exempelvis kan länets största tätorts friluftsområde var aktuellt.

Roller och ansvar

Ansvarsfördelning inom riksintressesystemet

Ansvarsfördelningen mellan Boverket, centrala riksintressemyndigheter samt länsstyrelsen regleras av hushållningsförordningen. Där framgår ansvar och uppgifter vad gäller att ange områden av riksintresse, förvalta och tillämpa dem samt bedriva uppsikt.

12 myndigheter ansvarar enligt hushållningsförordningen för att göra sin bedömning av vilka områden som är av riksintresse för olika sektorer enligt 3 kap. miljöbalken. Boverket ska verka för samordning av ansvariga myndigheters arbete med underlag för riksintressen enligt 3-5 kap. miljöbalken[20].

Fler aktörer som kommuner, regioner, verksamhetsutövare och domstolar har en roll och ett ansvar i tillämpningen av riksintressena i planering och prövning. Exempelvis ska kommunerna tillgodose riksintressena i översiktsplanen, men det behandlas inte närmare här utan beskrivs mer på Boverkets webbplats[21] och i Naturvårdsverkets handbok[22]. Där beskrivs även hur bestämmelserna om riksintressen i miljöbalken tillämpas i prövning och planering. Handboken kommer att uppdateras.

Nedan finns en kort översikt över roller och ansvar relevanta för arbetet med att hålla riksintressena aktuella.

Delat ansvar och samverkan om riksintresse friluftsliv

Enligt 2 a § förordningen (1998:896) om hushållning med mark och vatten ska Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten inom sina ansvarsområden lämna uppgifter om områdena som myndigheterna bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Havs-och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har därmed delat ansvar för riksintresse för naturvård och friluftsliv och samverkar bland annat i arbetet med att peka ut områden av riksintresse och hålla dem aktuella. Ansvaret för att ta fram

[20] Förordning (2022:208) med instruktion för Boverket http://riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2022208-med-instruktion-for-boverket_sfs-2022-208/

[21] Vad är ett riksintresse? - PBL kunskapsbanken - Boverket

[22] Riksintresse för naturvård och friluftsliv. Handbok (2005:5) med allmänna råd för tillämpningen av 3 kap. 6 §, andra stycket, miljöbalken https://www.naturvardsverket.se/publikationer/0100/riksintresse-for-naturvard-och-friluftsliv/

underlag om områden med sjöar, vattendrag och hav ligger särskilt på Havs- och vattenmyndigheten.

Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden

Underlag om riksintressen m. m.

2 § Myndigheterna ska enligt den fördelning som anges i 2 a § lämna uppgifter i skriftlig form till länsstyrelserna om områden som myndigheterna bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken.

Myndigheterna ska se till att bedömningen är aktuell och ska lämna uppdaterade uppgifter till länsstyrelserna vid behov eller åtminstone vart åttonde år. Innan uppgifterna lämnas ska myndigheten ha gett Boverket samt de länsstyrelser och andra myndigheter som anges i 2 a § och är berörda tillfälle att yttra sig.

2 a § De uppgifter som avses i 2 § ska i fråga om områden

3. av riksintresse för naturvården och friluftslivet (3 kap. 6 § miljöbalken)

lämnas av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten inom sina ansvarsområden,

Länsstyrelsernas roll

Länsstyrelsen har en viktig roll i riksintressesystemet, både vad gäller förvaltning och tillämpning.

Länsstyrelsen ansvarar för den regionala uppsikten över riksintressen för friluftsliv. Mot bakgrund av sin regionala uppsikt och kunskap om länets natur- och kulturmiljöer har länsstyrelsen en viktig roll genom att förse de nationella myndigheterna med underlag inför aktualisering eller revidering av områden av riksintresse för friluftsliv.

Förordning (1998:896) om hushållning med mark och vattenområden m.m.

1 b § Länsstyrelsen har uppsikt inom länet över hushållningen med mark- och vattenområden. Förordning (2015:401).

4 § Länsstyrelsen ska underrätta Boverket och andra berörda myndigheter som anges i 2 § om länsstyrelsen anser att

1. ett ytterligare mark- eller vattenområde bör anges som riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken, eller
2. klassificeringen eller avgränsningen i stort av ett område som riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken bör omprövas.

Förordning (2008:232).

I dialogen med kommunerna om översiktsplanen är det länsstyrelserna som företräder de statliga intressena. Länsstyrelsen ska samordna statens intressen,

bedöma om översiktsplanen tillgodoser riksintressena och om en eventuell avvägning mellan motstående riksintressen har gjorts på ett godtagbart sätt.

Länsstyrelsen ska i tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken verka för att riksintressen tillgodoses. För ett område som omfattas av en beslutad havsplan enligt 4 kap. 10 § miljöbalken ska länsstyrelsens arbete grundas på planen. Regeringens beslut om havsplan innebär ställningstaganden till hur olika allmänna intressen inklusive riksintresseanspråk enligt 3 kap. miljöbalken ska redovisas i havsplanen. Regeringens beslut kan därför avvika från de anspråk och de underlag som de olika sektorsmyndigheterna har redovisat[23].

3 § Länsstyrelsen ska ta de initiativ som behövs för att det i arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar och i planerings- och beslutsprocesser tas hänsyn till 3 och 4 kap. miljöbalken. Initiativen ska tas så tidigt som möjligt i processerna. När 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas vid prövningen av ett mål eller ärende, ska länsstyrelsen särskilt verka för att riksintressena tillgodoses i den prövningen. Av plan- och bygglagen (2010:900) framgår att länsstyrelsen ska verka för att riksintressen tillgodoses i kommunala planer enligt den lagen.

Länsstyrelsens arbete ska grundas på underlag från de andra myndigheter som anges i 2 §. För ett område som omfattas av en beslutad havsplan enligt 4 kap. 10 § miljöbalken ska dock länsstyrelsens arbete grundas på planen.

Länsstyrelsen ska också, liksom övriga berörda myndigheter, ha uppsikt över urvalet av områden av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken och vid behov av närmare reglering underrätta regeringen.

Underrättelse till regeringen i vissa fall

6 § Länsstyrelserna och de andra myndigheterna ska vid uppsikten inom sina verksamhetsområden göra regeringen uppmärksam på om urvalet av områden av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken behöver regleras närmare.
Förordning (2008:232).

Andra aktörer i riksintressesystemet

I tillämpningen av riksintressen är många aktörer inblandade exempelvis regioner med ansvar för regionplanering samt kommunerna som ska tillgodose riksintressena i planeringen. Även i miljöprövningar och andra ärenden ska 3-4 kap. miljöbalken tillämpas. Dessa roller och ansvar beskrivs närmare på Boverkets webbplats.

[23] Prop. 2013/14:186 s.19 https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2014/03/prop.-201314186

Process för att hålla anspråken aktuella

Process för aktualisering 2025-2029

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ska enligt förordningen om hushållning med mark och vatten[24] vid behov eller åtminstone vart åttonde år se till att bedömningen av de områden som är av riksintresse är aktuell.

Aktualiseringen bygger på både den regionala uppsikten som länsstyrelserna ansvarar för och den nationella som de centrala myndigheterna ansvarar för.

De kommande åren kommer alla anspråk granskas för att se om de är aktuella, det vill säga aktualiseras. Den geografiska avgränsningen och värdebeskrivningens innehåll kommer att granskas i första hand av Naturvårdsverket och Havs-och vattenmyndigheten och samtidigt kommer ett nationellt urval att göras. Det nationella urvalet syftar till att säkerställa att de områden som är angivna som anspråk verkligen är riksintressanta utifrån ett samlat nationellt perspektiv. Det kan innebära att vissa områden inte längre bedöms vara riksintresseanspråk eller att nya anspråk identifieras.

För huvuddelen av riksintresseanspråken innebär aktualiseringsprocessen att värdebeskrivningen endast behöver ges en ny och ensad utformning, utifrån gemensamma rubriker och en uppdatering utifrån gällande kriterier. I vissa fall behöver beskrivningen av friluftslivets värden utvecklas något, även om innehållet i stort är detsamma. För en mindre andel av riksintressena innebär aktualiseringen ett något mer omfattande arbete med att utveckla värdebeskrivningarna och att ny information kan behöva sammanställas. Revideringar kan även hanteras i till exempel samband med samråd och granskning av översiktsplaner.

Den process vi föreslår för aktualisering syftar till att implementera ett kontinuerligt arbete med riksintressen och underlätta för kommande aktualiseringar samt hålla diskussionen om riksintressena levande och underlätta en bättre tillämpning. Efter att alla anspråken har aktualiserats en första gång är planen att aktualiseringen är en del av ett löpande arbete, som utgör en mindre arbetsinsats.

Den årliga återkommande processen illustreras i nedanstående bild.

[24] Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

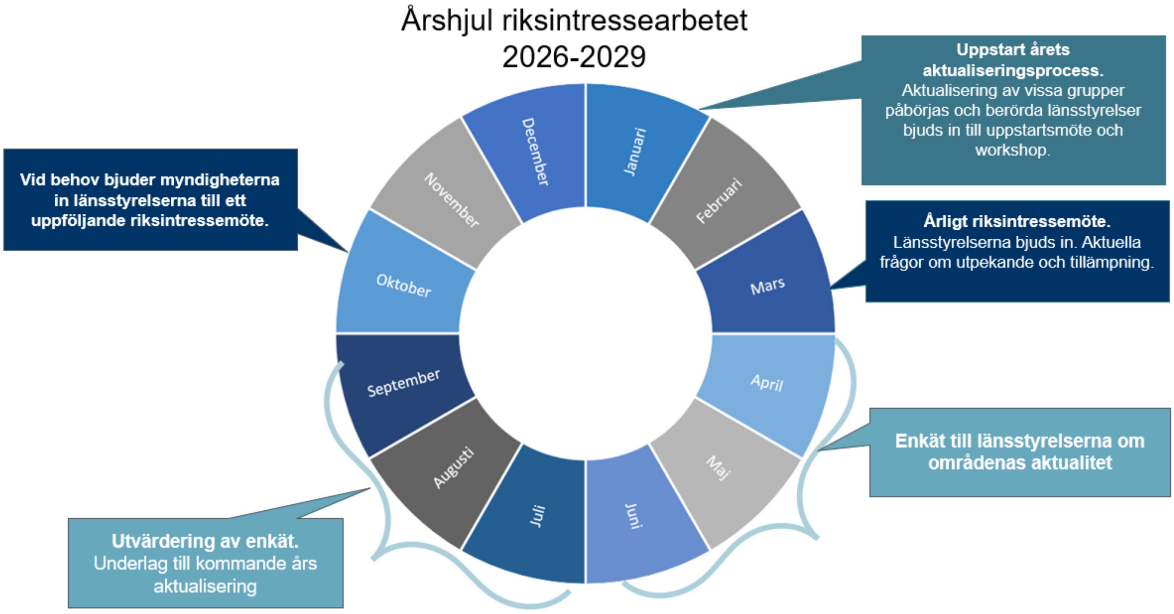

- **Riksintressemöte med alla länsstyrelser - årligen återkommande möte**
  - Naturvårdsverket och Havs-och vattenmyndigheten kommer att bjuda in länsstyrelserna till ett årligt återkommande möte om riksintresse friluftsliv och diskutera aktuella frågor i utpekande och tillämpningen, rättsfall etc. Vid behov anordnas ett ytterligare möte.
- **Enkät om aktualitet**
  - Länsstyrelserna får de tre kommande åren årligen en enkät för att bedöma anspråkens aktualitet. Efter 2029 är det önskvärt att vi har ett system för att kontinuerligt från det löpande arbetet samla in information om förändringar i förhållandena.
- **Uppstartsmöte aktualisering**
  - Riksintresseanspråken har delats in i 12 olika markslagskategorier, vilka beskrivs närmare nedan. Varje år påbörjas aktualiseringen av några grupper av anspråk. De länsstyrelser som berörs bjuds in till ett startmöte / workshop för att bidra med aktuell regional information om friluftslivets värden i de berörda områdena under workshopen samt under aktualiseringen inför remiss och beslut.
- **Remisser och beslut**
  - Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten beslutar gemensamt om riksintresseanspråken. Förslagen kommer remitteras till Boverket, sektorsmyndigheter och länsstyrelserna samt vid behov till kommuner. Vid behov görs också konsultationer enligt konsultationsordningen.

Indelning av anspråken i grupper

Riksintresseanspråken har delats in i 12 tematiska grupper som bygger dels på markslag utifrån ett underlag från Metria och Nationella marktäckedata[25], dels på värdebeskrivningarnas innehåll. Områdena inom en tematisk grupp har ungefär samma markslag och huvudkaraktär. I kartan visas hur de olika områdena fördelas per länen.

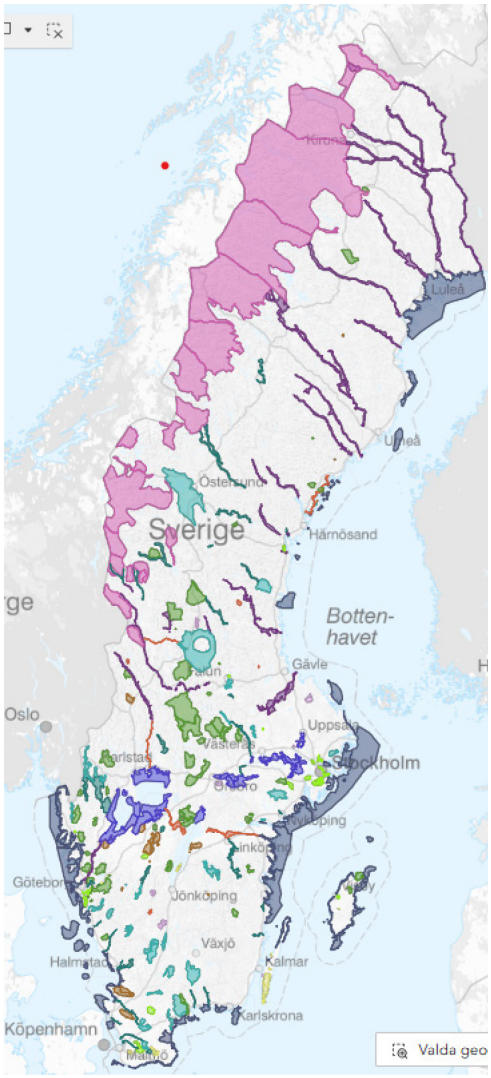

Nedan presenteras vilka tematiska grupper som ska ses över, antal områden per tema samt vilket år aktualiseringen och nationella urvalet föreslås påbörjas. Årtalen är ungefärliga och kan behöva justeras utifrån ändrade förutsättningar.

[25] https://www.naturvardsverket.se/verktyg-och-tjanster/kartor-och-karttjanster/nationella-marktackedata/

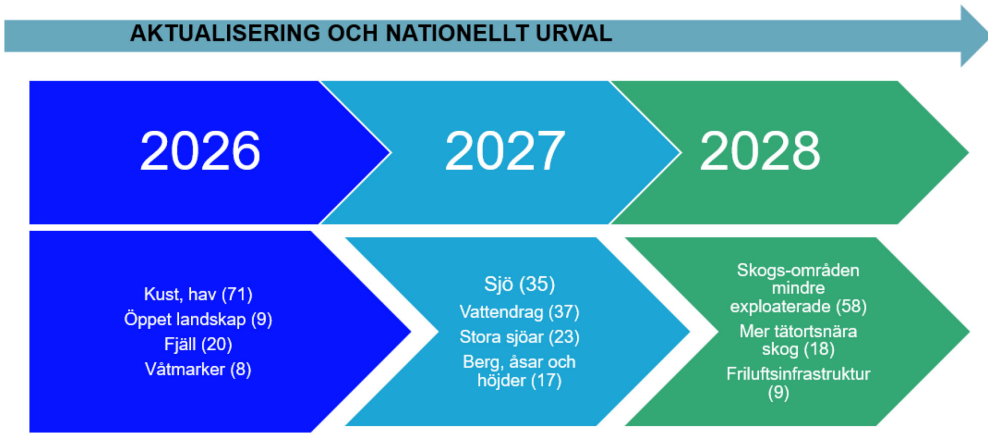

Arbetsinsatsen för aktualiseringen beror på i vilken grad anspråken har bedömts vara aktuella i sin helhet, i delar, inte alls eller att det saknas kunskap om aktualiteten. Mycket av det underlag och de bedömningar som länsstyrelserna bidrog med under översynen av riksintresseanspråken 2012-2017 är fortfarande aktuellt. Men, de områden som länsstyrelserna har bedömt som aktuella i helhet ska ändå genomgå en aktualiseringsprocess, uppdateras med beslutade kriterier och om möjligt ska värdebeskrivningarna utvecklas.

År för aktualisering samt bedömt aktualitet	Antal anspråk
2026	
Aktuella i helhet	80
Aktuella i delar	47
Inte aktuella	12
2027	
Aktuella i helhet	72
Aktuella i delar	33
Inte aktuella	7
2028	
Aktuella i helhet	59
Aktuella i delar	23
Inte aktuella	3

I Bilaga 1 ses fördelningen av områden per län.

Nationellt urval

Det nationella urvalet syftar till att säkerställa att de områden som är angivna som anspråk verkligen är riksintressanta utifrån ett samlat nationellt perspektiv.

Huvudkriterierna för att bedöma om ett område är av riksintresse är också de viktigaste utgångspunkterna för det nationella urvalet. Processen med att se över

och aktualitetspröva anspråken utifrån uppdaterade kriterier är en löpande kvalitetsgranskning som bedöms utgöra en viktig del av det nationella urvalet.

I genomförandet av ett nationellt urval av riksintresseområden för friluftsliv finns det inga kvantitativa mått att förhålla sig till som att det exempelvis ska vara en viss yta per person eller en viss yta per län eller landskapstyp. Riksintresseanspråken är inte, och måste inte vara, jämnt fördelade över landet. Alla län behöver heller inte ha samma typer av riksintressen. Sammantaget utgör de ett *urval* av områden utifrån ett nationellt perspektiv. Utgångspunkterna för det nationella urvalet är landskapet, fördelningen av områden över landet samt att det ska vara en variation av områden med olika typer av upplevelser samt möjligheter till friluftslivsaktiviteter och upplevelser. Ibland har området naturgivna förutsättningar för friluftslivet och ibland bygger områdenas värden på att satsningar har gjorts i anläggningar och anordningar för friluftslivet. Gemensamt är att de långsiktigt ska bidra till friluftslivet, folkhälsan och regional utveckling och att det är svårt att ersätta dem med andra områden. De kan också vara en del i Sveriges internationella åtaganden. Aktuella frågor vid nationellt urval och aktualisering:

- Under- eller överrepresentation av likartade anspråk.
- Hur fördelar sig lika och olika anspråk över landet.
- Har områdena särprägel – att det utmärker sig på något sätt, i så fall i vad?
- Har områdena få motsvarigheter i landet vad gäller förutsättningar för upplevelser eller aktiviteter?
- Riksintresseområden som berör flera län
    - beskrivs de likartat över länsgränserna?
    - har avgränsningarna gjorts på samma sätt?
    - gör om dem till ett område i stället för den uppdelning som finns idag där länsgränser delar områden i flera
    - förhåller sig alla områden lika till administrativa gränser som territorialgräns, länsgräns etc?
- Finns buffertzoner som ska tas bort?
- Har kriterier och stödkriterier tolkats på samma sätt för alla områden?
- Beskrivs upplevelsevärdena på ett adekvat sätt?

Tillgängliga data

Tillgängliggörande av data

I kartverktyget Skyddad natur[26] tillgängliggör Naturvårdsverket avgränsningarna av riksintresseanspråken. Där kan också värdebeskrivningarna och besluten laddas ned för respektive riksintresseanspråk. Samma uppgifter kan också laddas ned via Naturvårdsverkets Metadatakatalog för geodata som finns på Naturvårdsverkets webbplats.

Alla beslut om uppdaterade eller aktualiserade riksintresseanspråk skickas per epost till berörda länsstyrelser. Länsstyrelserna tillgängliggör underlagen bland annat via Planeringskatalogen och i regionala karttjänster.

Nationell samverkan

Lantmäteriet leder nationell samverkan om nationell dataproduktspecifikation för riksintressen. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten är delaktiga i arbetet som på sikt ska leda till en nationell dataproduktspecifikation för riksintressen samt tillgängliggörande av riksintresseinformation i Nationella geodataplattformen (NGP)[27]. Avsikten är att information om riksintressen för friluftsliv ska anpassas till ett tillgängliggörande via NGP i takt med denna utveckling, till exempel i samband med aktualiseringsprocessen.

Öppna data

Värdebeskrivningarna för riksintresse friluftsliv innehåller inga sekretessbelagda uppgifter. Värdebeskrivningarna och kartunderlag tillgängliggörs som öppna data via Sveriges dataportal[28].

[26] https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/

[27] https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodataplattformen/

[28] https://www.dataportal.se/

Bilaga 1- **Förslag till aktualisering av områden fördelade per län, år och bedömd aktualitet**

Bilaga 1: Förslag till aktualisering av områden fördelade per län, år och länsstyrelsernas bedömda aktualitet

ÅR	2026 aktuella i helhet	2026 aktuell i delar	2026 inte aktuella	2027 aktuella i helhet	2027 aktuell i delar	2027 inte aktuella	2028 aktuella i helhet	2028 aktuella i delar	2028 inte aktuella
Blekinge	5			2			1		
Dalarna	12			7		1	9		
Gotland		9						3	
Gävleborg	3			3			3		
Halland	2	8		6	2			2	
Jämtland	1		9			4			2
Jönköping	3			5			2		
Kalmar	9			2			1		1
Kronoberg				4					
Norrbotten	8	2		1			2		
Stockholm	5			2			5	1	
Södermanland		4			7			2	
Skåne		9			12			2	
Uppsala	3	1		2					
Värmland		1		1	4	1	4	1	
Västerbotten	1	5	3		1				
Västmanland	1			8			3		
Västernorrland	15	5		5	1		5	1	
Västra Götaland	12			24			24	2	
Östergötland		2			3	1		2	
Örebro		1			3			7	